

Тема Уроку

**ГЕОЛОГІЧНА БУДОВА. РЕЛЬЄФ МАТЕРИКА
ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗМІЩЕННЯ
КОРИСНИХ КОПАЛИН**

ВИКОНАЛА КРИВЕНКО М.В,

Мета:

познайомити учнів з особливостями рельєфу Африки; довести залежність рельєфу від тектонічної будови; продовжувати розвиток умінь порівнювати й аналізувати карти; формувати логічне мислення, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки; виховувати свідоме ставлення до навчання, відповідальність за власну працю.

Обладнання: фізична карта Африки, тектонічна карта Африки, атласи, додаткова література (слайди із зображенням рельєфу Африки).

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Опорні та базові поняття: рельєф, форми рельєфу, область складчастості, платформа, щит, корисні копалини, гори, рівнини, тектонічні структури.

Географічна номенклатура: Атлас (г. Тубкаль), Драконові гори, Капські гори, Ефіопське нагір'я та нагір'я Тібесті, Східноафриканське плоскогір'я, вулкани Кіліманджаро та Кенія.

Актуалізація опорних знань **Бесіда** *і вмінь учнів*

- * **Що таке рельєф?**
- * **Які основні форми рельєфу ви знаєте?**
- * **Описати рівнину (за абсолютною висотою, походженням).**
- * **Чим відрізняються між собою гори?**
- * **Які сили Землі формують рельєф?**
- * **Які тектонічні структури ви знаєте?**
- * **З якими формами рельєфу пов'язані платформи?**
- * **Чим можна пояснити розташування гірських областей?**

АФРИКАНО-АРАВІЙСЬКА ПЛАТФОРМА

Центральноафриканський щит

ТЕКТОНІЧНІ ОБЛАСТІ

- кристалінні щити давньої платформи
- осадовий чохол давньої платформи
- області байкальської складчастості
- області герцинської складчастості
- області альпійської складчастості
- області кайнозойського вулканізму
- Розломи

Вулкани:

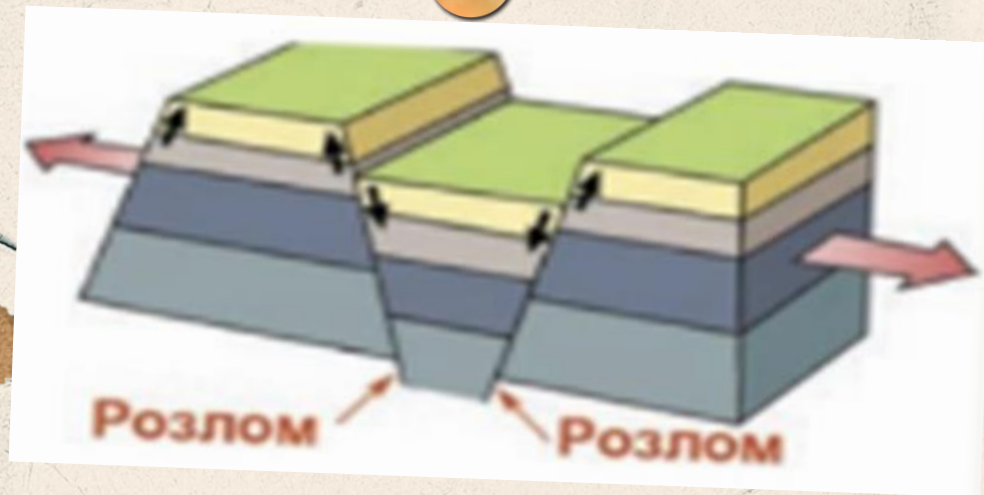
- активні
- згаслі

Масштаб
1:100 000 000

Альжир, Каїр, Кенія, Кіліманджаро, Кейптаун, о. Мадагаскар, Атлантичний океан, Індійський океан, Аравійський п-ів, Рівнини Сахари, Ніл, Конго, Замбезі, Екватор, 0° широти, 10° півд., 20° півд., 30° півд., 40° півд., 50° півд., 60° півд., 70° півд., 80° півд., 90° півд., 100° півд., 110° півд., 120° півд., 130° півд., 140° півд., 150° півд., 160° півд., 170° півд., 180° півд., 190° півд., 200° півд., 210° півд., 220° півд., 230° півд., 240° півд., 250° півд., 260° півд., 270° півд., 280° півд., 290° півд., 300° півд., 310° півд., 320° півд., 330° півд., 340° півд., 350° півд., 360° півд.

Утворилися складчаті області

Формування зони Східно-африканських розломів

Розломи на поверхні

Рух літосферних плит

Близько 60 млн років тому вся Африкано-Аравійська платформа почала підніматися - утворилася система рифтів (розломів)- Східноафриканська

Вона простяглася на 4000 км від Суецького перешийка дном Червоного моря і далі суходолом до річки Замбезі

Ширина рифтів подекуди сягає 120 км

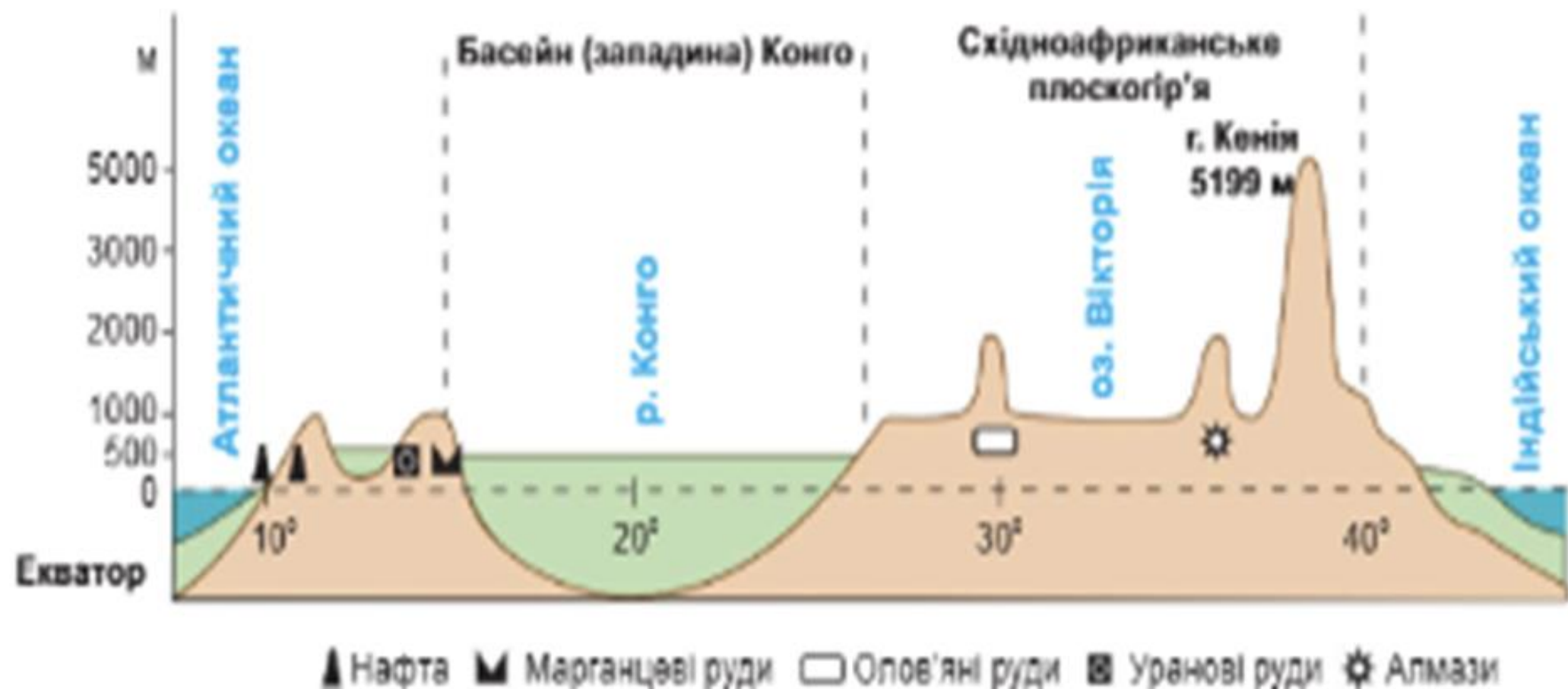
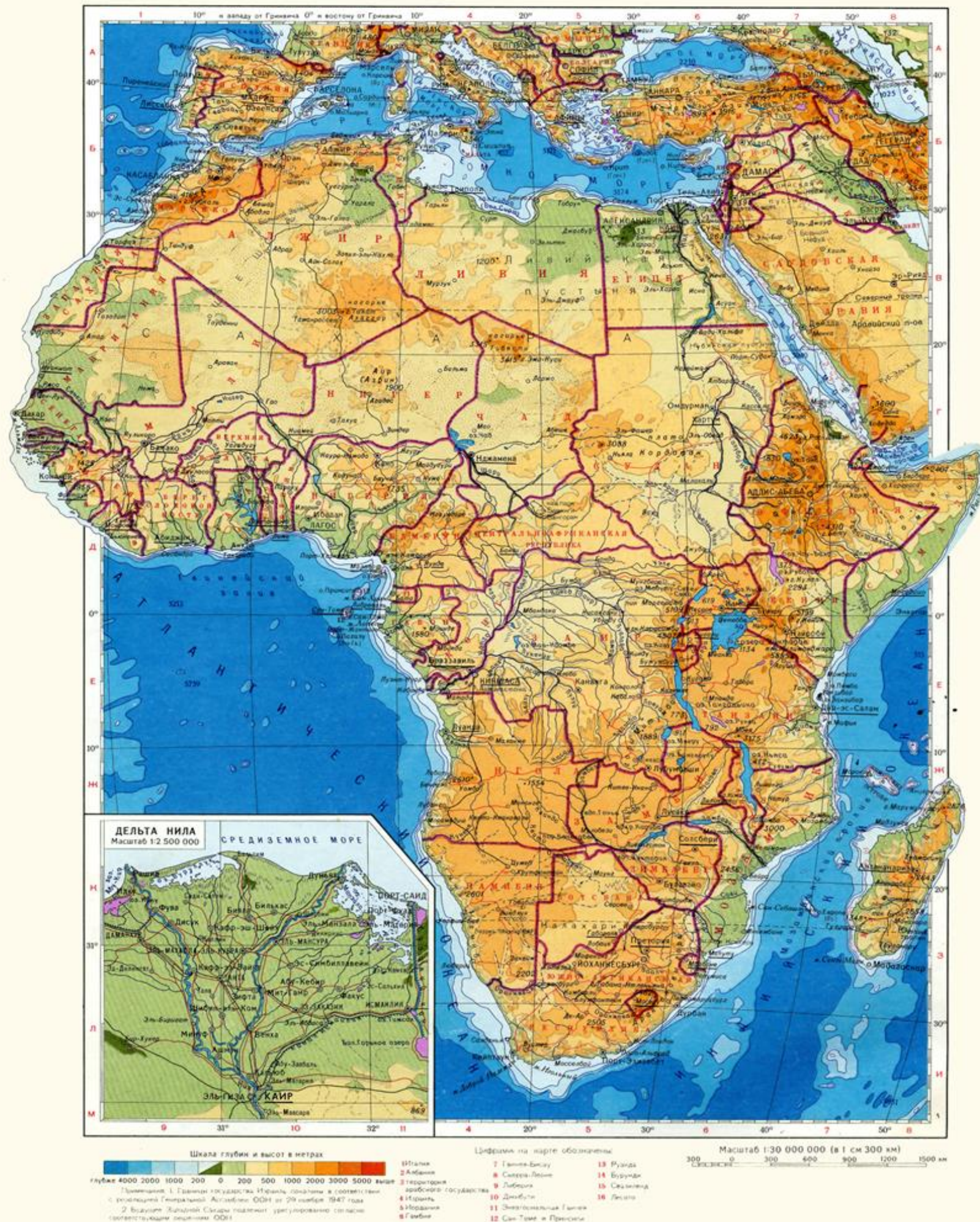

РЕЛЬЄФ

Переважають рівнини, що зумовлено платформою, яка є основою майже всього материка

Особливість африканських рівнин - переважають високі рівнини – височини, плато, плоскогір'я

Профіль рельєфу Африки (по екватору)

- Гори Атлас

- Драконові гори

- Гора Кіліманджаро

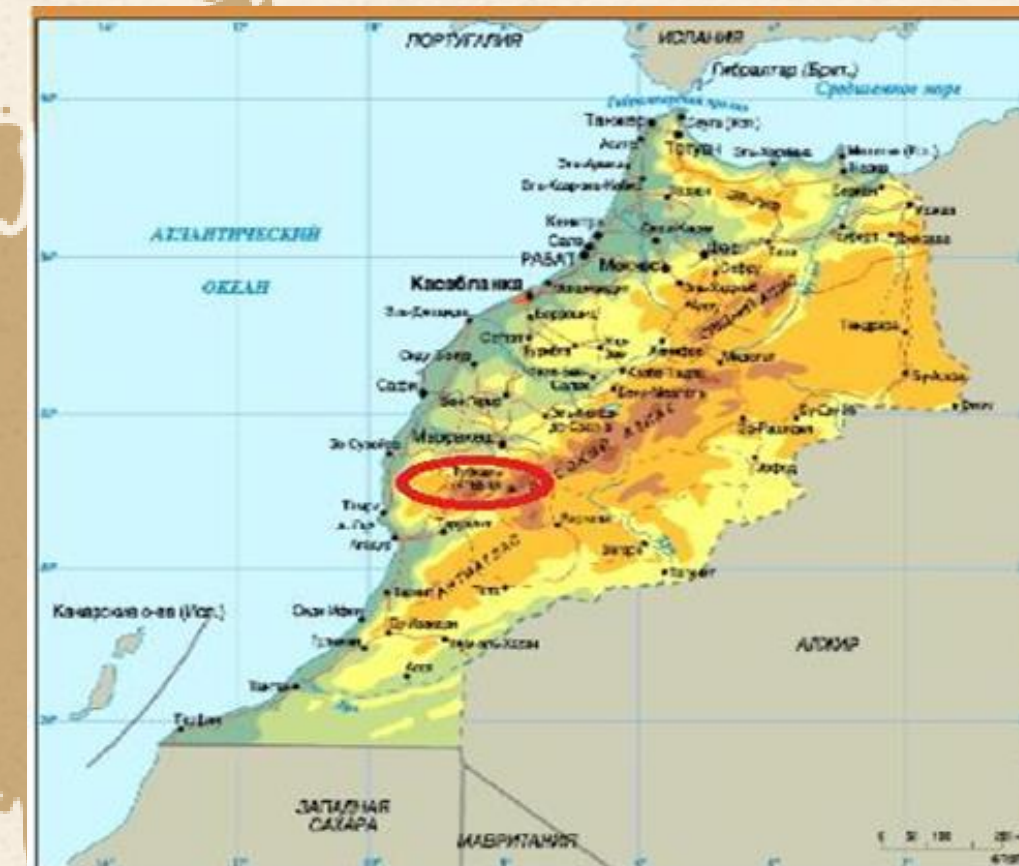
Найвища точка Африки – вулкан Кіліманджаро (5895 м)

Північна африка

гора Тубкаль, 4 165 м

Гори Атлас

Ефіопське нагір'я

Корисні копалини

Рудні корисні копалини (залізні, мідні, цинкові, олов'яні, хромові руди, золото) приурочені до давнього фундаменту платформи, складеного магматичними і метаморфічними породами

Нерудні корисні копалини (кам'яне вугілля, нафта, природний газ, фосфоритні та інші) залягають в осадових породах

■ Кам'яне вугілля	▲ Нафта	△ Природний газ	▲ Залізні руди	▲ Марганцеві руди
■ Хромові руди	▲ Кобальтові руди	□ Алюмінієві руди	□ Уранові руди	■ Мідні руди
⊙ Поліметалічні руди	□ Олов'яні руди	● Золото	+ Азбест	● Фосфорити
⊙ Алмази				

Африка славиться покладами алмазів – найцінніших дорогоцінних каменів
У Африці видобувають половину всіх алмазів світу
Куллінан – найбільший з відомих алмазів з первинною вагою 3106 каратів
(621,2 грами)
Знайдено 1905 року на копальні «Прем'єр» у Південній Африці
З алмазу виготовлено 105 діамантів

Вивчення нового матеріалу

Для вивчення нового матеріалу клас ділиться на чотири групи, кожна з яких має свою картку-завдання (на підготовку відповідей відведено 10-12 хв).

Група 1 (розглядає тектонічну будову)

Де розташовані?

Коли вони
утворилися?

Який їхній вік?

Які найдавніші
тектонічні структури
материка?

В межах якої
літосферної
плити лежить
Африка?

Група 2 (розглядає форми рельєфу)

Які гори є на
материку?

Чим вони
відрізняються між
собою?

Де розташовані?

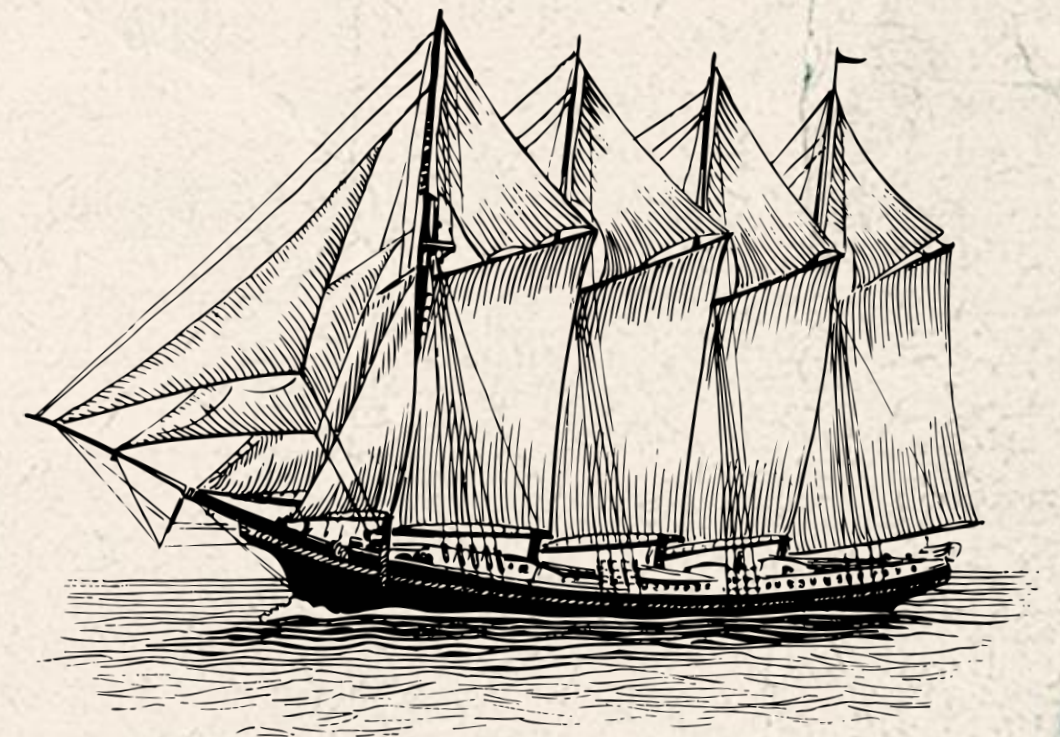
Чи є на материку
рівнини?

Як вони
поділяються за
абсолютною
висотою?

Що являють
собою нагір'я?

Яка їх
особливість?

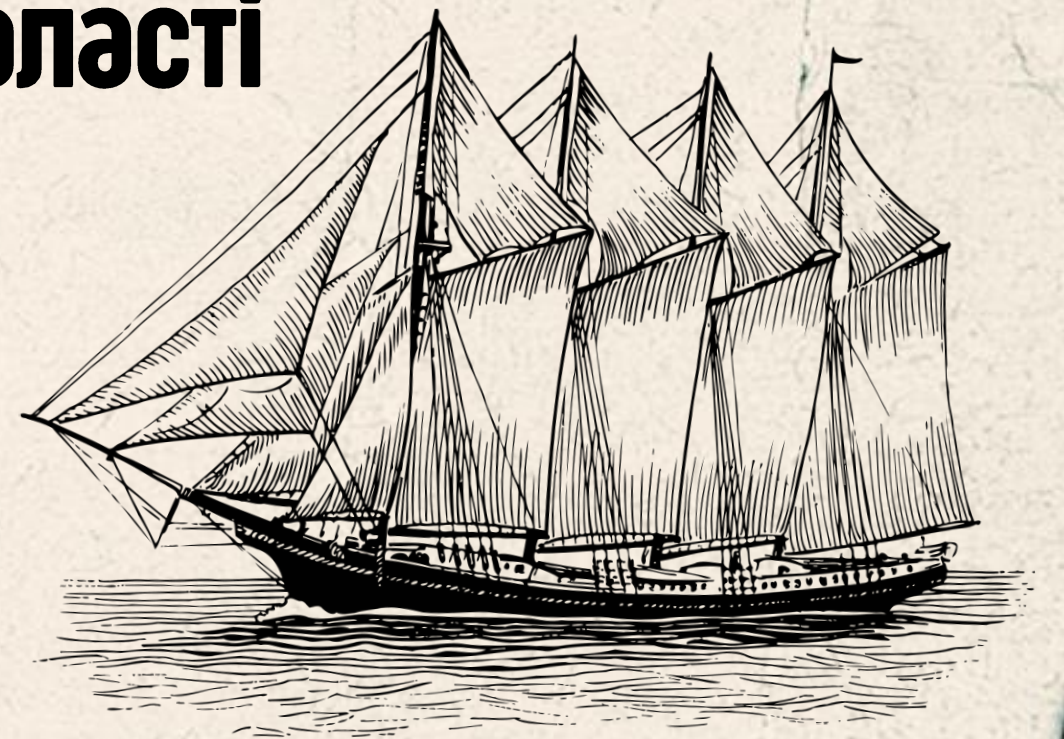
Де розташовані?

Група 3 (розглядає зв'язок рельєфу з тектонічною будовою)

Порівняти дві карти атласу: тектонічну та фізичну. Визначити, яким формам рельєфу відповідають платформи, а яким — області складчастості.

Які сили Землі впливають на формування рельєфу Північної і Південної Африки, які називають ще Високою і Низькою?

Чому саме в Центральній частині Африки зосереджені вулкани?

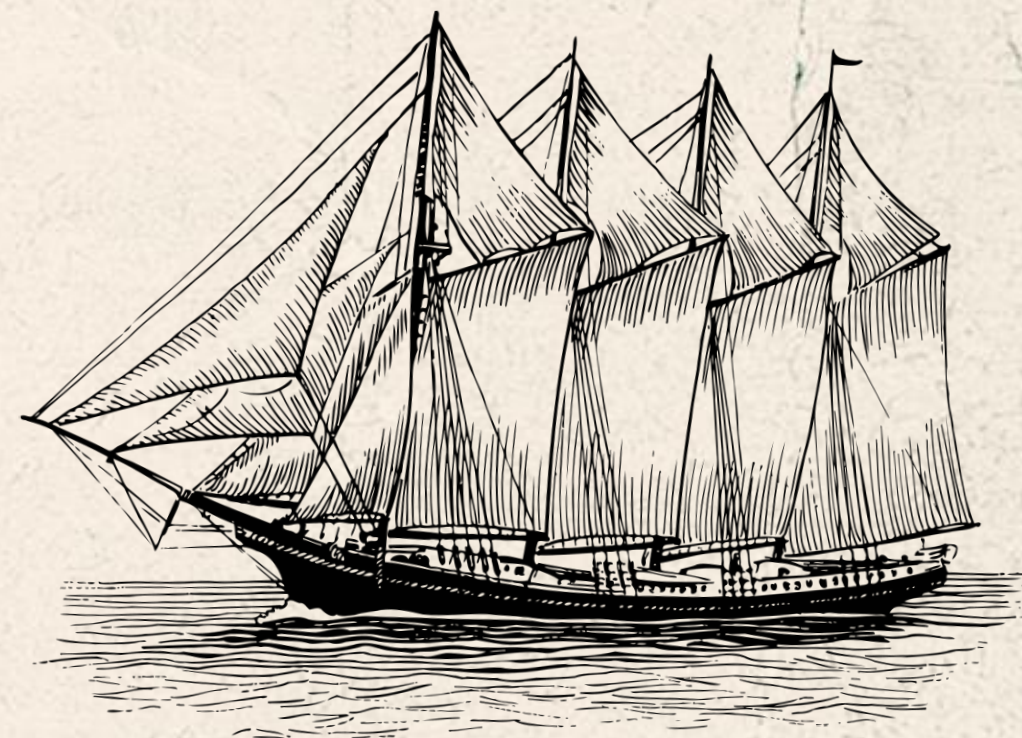

Група 4 (розглядає закономірності поширення корисних копалин)

Які групи корисних копалин (за використанням) розташовані в межах осадового чохла платформи, а які в передгірських прогинах та в областях складчастості?

Що видобувають у межах виходу кристалічного фундаменту на поверхню платформи (щитах)?

Чи існує закономірність розташування корисних копалин?

Закріплення вивченого матеріалу

Прийом «Експрес тест»

1. У рельєфі Африки переважають:

- а) низовини;**
- б) низовини та височини;**
- в) височини та плоскогір'я.**

2. До областей кайнозойської складчастості відносять гори:

- а) Драконові; б) Атлаські;**
- в) Капські.**

3. Найвища вершина Африки: а) гора Тубкаль;

- б) вулкан Кенія;**
- в) вулкан Кіліманджаро.**

4. В основі материка залягає:

- а) молода платформа;**
- б) давня платформа;**
- в) область складчастості.**

5. Найбільший розлом на території Африки знаходиться у:

- а) північній частині;**
- б) південній частині;**
- в) східній частині.**

6. Найбільші запаси паливних корисних копалин зосереджені на:

- а) півночі материка; б) півдні; в) заході;**
- г) сході.**

Підсумок уроку. Прийом «Аукціон»

Домашнє завдання:

Опрацювати текст підручника.
Знайти цікаві розповіді про рельєф Африки.
Скласти кросворд, використовуючи номенклатуру сьогоденного уроку.

Додатковий матеріал до уроку:

Під час останньої експедиції в Африку в 1888 році Генрі Стенлі розбив табір на південно-західному березі оз. Альберт і спостерігав там видовище. Його погляду з'явилася «дивовижної форми хмара найпрекраснішого сріблястого кольору, що прийняла форму гори значних розмірів». Стенлі чув про Місячні гори, що називалися тут Рувензорі. На місцевому африканському діалекті це слово означає «творець дощу». Дійсно, ці гори простягаються вздовж заїрсько-угандійського кордону на 120 км, в 48 км від екватора. Дев'ять вершин їх піднімаються вище 4877 м, а найвища — Маргеріта — сягає 5110 м. Утворилися вони близько 2 млн років, тому.

Досліджені мало, так як 30 днів на рік над ними зависають хмари, що і роблять гори невидимими. Дощі змивають осадові породи в донині. У таких умовах трави тут ростуть до 2 м заввишки, а до висоти 2 км ростуть пишні ліси, де водяться гірські горили, що майже зникли з нашої Землі. До 3350 м співу птахів вже не чути, тут майже не має тварин, але хрестовник і лишайники досягають неймовірних розмірів, іноді до 9 м. Птолеме́й був недалекий від істини, стверджуючи, що Ніл бере свій початок у цих горах. Тала вода з вершин льодовиків Рувензорі живить ріку Семліки — одне з джерел Білого Нілу.

**Дякую
за увагу!**

